

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1901, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändring i sättet för verkställande af dödsstraff.

Uti en inom Första Kammaran väckt motion, n:o 6, har herr A. von Möller föreslagit, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, huruvida icke en sådan ändring i sättet för dödsstraffets verkställande kunde stadgas, att det komme att ske med användande af fallbila».

Första Kammarens andra tillfälliga utskott till hvars behandling motionen öfverlemnats har i anledning af densamma i afgifvet utlåtande hemställt det Första Kammaran för sin del ville besluta »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke sådan ändring i sättet för dödsstraffs verkställande borde vidtagas att fallbila dervid komme att användas».

Sedan Första Kammaran bifallit denna hemställan och jemlikt 63 § riksdagsordningen genom utdrag af protokollet delgifvit Andra Kammaran sitt beslut, har ärendet af sistnämnda kammare för yttrande öfverlemnats till dess tredje tillfälliga utskott.

Medkammarans utskott yttrar i anledning af motionen följande.

Innan utskottet går att återgifva de af motionären till stöd för hans hemställan anförda skäl, hvilka till en del hänföra sig till förut i denna fråga inom Riksdagen uttalade åsigter, torde utskottet böra i ett sammanhang redogöra för hvad derutinnan tillförene förekommit.

Uti lagkomiténs år 1832 tryckta förslag till allmän kriminallag hade straffbalkens 2 kap. 2 § 1 punkt följande lydelse: »Lifsstraff skall offentligen verkställas genom halshuggning med fallbila», och detta stadgande, som af högsta domstolen lemnades utan annan anmärkning än att ordet »lifsstraff» föreslogs ändradt till »dödsstraff», bibehölls med denna förändring jemväl i det af samma komité år 1839 afgifna förnyade förslag till kriminallag, innefattande de förändringar, som komitén efter inhemtande af yttranden öfver förslaget funnit sig vid slutlig granskning af detsamma böra deri införa.

Valet af ett dylikt verkställighetssätt — yttrar komitén i motiverna till berörda lagförslag — hade föranledts af den genom erfarenheten nogsam utrönta osäkerheten af halshuggning med handbila eller yxa, hvartill komme, att man dymedelst undginge att låta den ena människan verka till annans affifvande så omedelbart, som dittills skett.

I lagberedningens år 1844 afgifna förslag till strafflag upptogs deremot ej något stadgande beträffande sättet för dödsstraffets verkställande och angafs i motiverna orsaken härtill vara att »man trott sådan föreskrift kunna i lagen umbäras». Häraf torde den slutsats få dragas, att, enligt lagberedningens uppfattning, rätten att utfärda bestämmelser i berörda hänseende fölle inom området för Kongl. Maj:ts befogenhet att besluta i administrativa ärenden.

Vår nu gällande, på ofvannämnda förarbeten grundade strafflag upptog ursprungligen lagberedningens stadgande om dödsstraffs verkställande.

Vid föredragning å riddarhuset af 2 kap. 2 § af lagförslaget uppträdde dåvarande justitiestatsministern friherre Louis de Geer och yttrade, sedan han yrkat bifall till lagutskottets förslag i denna del, att det ohyggligaste i det nuvarande sättet för verkställigheten af dödsstraffet vore för hans känsla, att halshuggningen skedde med människohand, och han skulle därför företrädesvis hafva önskat anbefallandet af guillotinen.

Det dröjde ej heller längre än till näst derpå följande riksdag, 1865—1866 års, förrän frågan ånyo upptogs till behandling. I en motion hos ridderskapet och adeln yrkade nemligen herr C. Treffenberg den förändring i nyssberörda lagrum, att dödsstraff skulle verkställas »medelst fallbila eller s. k. guillotine». Han uttalade i motionen sin förvåning deröfver, att vid strafflagens antagande ingen protest höjts mot den råhet, som midt inne i det nittonde seklet bjöde människokraftens användande vid det fasansfulla straffet, och det syntes honom som borde både vedersakare och förfäktare af dödsstraffet komma öfverens derom, att sjelfva sättet för straffets verk

ställande utgjorde en skam för en civilisation, som läte den ena människans hufvud falla för hugget af den andras svigtande hand. Man hade sagt, yttrade motionären vidare, att statens majestät uppenbarade sig mest impo- sant i dödsstraffet, men vore det så, borde man åtminstone tillse, att in- trycket häraf icke förrycktes vid straffets utförande, som i dess dåvarande form kränkte icke blott den estetiska utan äfven den moraliska känslan; anmärkande han slutligen, att det ofta inträffat, att lifdömda genom skarp- rättarens osäkert måttade hugg blifvit i bokstaflig mening slagtrade på galg- backarna.

Vid remissen af nämnda motion upplyste lagutskottets mångårige ord- förande, grefve Eric Sparre, att vid behandling af strafflagsförslaget inom lagutskottet under derförutgångna riksdag hos utskottets medlemmar före- funnits samma obenägenhet mot det nuvarande sättet att verkställa döds- domar som motionären uttalat, men, med erkännande af guillotins före- träden, hade utskottet dock funnit dess minnen allt för ohyggliga för att utskottet skulle hafva velat påyrka denna inrättnings användande vid afrättningarna. Det hufvudsakliga skälet mot antagandet af ett annat sätt än det dittills brukliga för dödsstraffets verkställande hade emellertid varit den inom utskottet rådande förhoppningen att snart få se detta straff upphäfdt.

Uti lagutskottets utlåtande öfver herr Treffenbergs motion hänvisades till lydelsen af det i motionen afsedda lagrummet, som i afseende å döds- straffets verkställande stadgade allenast, att det skulle ske offentligen och genom halshuggning, i följd hvaraf någon lagförändring icke ansågs erfor- derlig rörande användande af fallbila, hvarom beslut kunde i administrativ väg meddelas, vid hvilket förhållande och då, på grund af den nya straff- lagen, tillämpandet af dödsstraff syntes komma att blifva allt mer sällsynt, utskottet funne anledning icke då föreligga att hos Kongl. Maj:t göra framställning i motionens syfte.

Vid behandlingen hos ridderskapet och adeln af detta utlåtande be- gagnade motionären tillfället att ytterligare betona och vidare utveckla de skäl, han för förändringen i motionen anført. Han hade trott en dylik motion endast behöfva väckas för att bifallas; ensamt vanlig barmhertighet kräfdes för afskaffandet af det brukliga tillvägagångssättet som, i följd af den osäkerhet hvarmed detsamma vore förenadt, innefattade en omensk- lighet både emot bödeln och delinqventen; att exekutioner kunde verk- ställas med grannlagenhet för deras känslor, som voro utsedda till domens verkställare, utvisade förfarandet vid fusiljeringar inom franska armén,

dervid halfva antalet gevär laddades skarpt och andra hälften med löst krut, hvarefter lottning skedde, på det att ingen skulle veta hvem som träffat; och anmärkte motionären, hvad anginge den uppgiften att fallbilans användande skulle visat sig osäkert, att han vore öfvertygad om att vid jämförelse mellan antalet exekutioner, som misslyckats vid användande af fallbila, och dem, hvilkas misslyckande förorsakats af handyxans osäkra hugg, utslaget skulle utfalla till förmån för fallbilan.

Herr Knut Olivecrona, medlem af lagutskottet, yttrade vid samma tillfälle, att utskottet ansett det mindre välbetänkt att i Sverige införa guillotinen, emedan man befarat, att hos allmogen ett synnerligen skarpt missnöje skulle göra sig gällande mot exekutioner, som erinrade om franska revolutionen och dess sorgliga minnen; dessutom medförde detta instrument icke någon absolut säkerhet, utan hade man sig bekant flera fasaväckande exempel på misslyckade exekutioner.

Med 27 röster mot 26 blef hos ridderskapet och adeln, med afslag å utskottets förslag, motionen bifallen.

De öfriga stånden åter biföllo utan öfverläggning lagutskottets hemställan.

Vid 1877 års riksdag, då beslut fattades om ändring af strafflagens 2 kap. 2 § till dess nuvarande lydelse, väcktes i Andra Kammarerna af herr O. Westerdahl motion om ändring af berörda lagrum, jemväl i så måtto, att dödsstraffet skulle verkställas medelst fallbila, såsom skäl hvarför anfördes, att nuvarande sättet för berörda straffs verkställande vore vidrigt för menskliga känslor samt att vid afrättningar förekommit flera upprepade hugg med handyxan, hvarigenom den lifdömde tillfogats ytterligare straff, utöfver det, hvartill han blifvit dömd.

Lagutskottet vid sistnämnda Riksdag ansåg det icke kunna bestridas, att flere skäl talade för en förändring uti ifrågavarande hänseende. Dödsstraffets verkställande på ett säkert och snabbt sätt vore otvifvelaktigt mera betryggadt, då en maskin användes, än då det vore beroende på kallblodigheten och kraften hos en skarprättare, och man kunde för öfrigt tänka sig svårighet kunna uppstå att erhålla en fullt lämplig person, som vore villig åtaga sig uppdraget. Men utskottet afstyrkte emellertid bifall till motionen af enahanda skäl, som 1865—1866 årens Riksdags lagutskott, eller på den grund, att, då frågan kunde af Kongl. Maj:t afgöras på administrativ väg, densamma icke lämpligen kunde göras till föremål för stadgande i strafflagen.

I Första Kammaren bifölls lagutskottets omförmälda utlåtande utan öfverläggning.

Andra Kammaren biföll jemväl utskottets hemställan, dock efter omröstning, som utföll med 79 röster för berörda hemställan och 73 röster för motionens återförvisande till utskottet.

Under åberopande af friherre de Geers ofvanberörda yttrande samt frågans behandling vid 1865—1866 samt 1877 årens riksdagar, anför nu motionären, att 24 år förflutit sedan Riksdagen senast uttalat sig i frågan utan att någon åtgärd i den önskade rigtningen vidtagits, oakadt det upprepade gånger skulle inträffat, att vid afrättningar skarprättaren först vid andra eller tredje hugget med handbilan förmått skilja hufvudet från bålen; att så länge dödsstraffet dess värre ansåges böra bibehållas och tillämpas, borde hänsynen till såväl skarprättaren som delikventen ovilkorligen kräfva en förändring af straffets verkställande på ett mera säkert och mindre grymt sätt; att staten icke hade någon rätt att öka den dömdes dödsångest med fasan för möjligheten af exekutionens misslyckande; och att motionären, på grund häraf och med antagande att Kongl. Maj:t på administrativ väg kunde föranstalta om en förändring af sättet för dödsstraffets verkställande, ansåge tillräcklig anledning föreligga att ånyo fästa Kongl. Maj:ts och Riksdagens uppmärksamhet på denna fråga.

Då utskottet nu går att yttra sig i denna fråga, kan utskottet ej underlåta framhålla, att, enligt hvad ofvanstående redogörelse utvisar, de män som under ett halft sekel och derutöfver i mera framstående grad medverkat till straffrättens utveckling i vårt land, med sällspord enstämighet erkänt vigten af de skäl, som tala för dödsstraffets verkställande medelst fallbila. Att giltigheten af dessa skäl blifvit erkänd äfven utom vårt land, framgår af den utsträckning användandet af detta verktyg vunnit äfven utanför Frankrike i de länder der halshuggning bibehållits såsom dödsstraff. Så har, enligt hvad utskottet inhemtat, dylikt exekutionssätt blifvit infördt i Rhenprovinserna år 1818 och derefter jemväl i Darmstadt, Sachsen, Bayern, Baden, Weimar, Schwarzburg-Sondershausen, Koburg-Gotha, Hannover, Würtemberg, Baden, hvarjemte detsamma, sedan dödsstraffet återinförts i kantonen Freiburg, blifvit derstädes år 1895 lagstadgad.

Äfven för utskottet synas dessa grunder, hvilka kort och klart äro angifna i lagkomiténs ofvan berörda yttrande, vara afgörande. Att de icke hittills gjort sig gällande i vårt land, har uppenbarligen icke berott på underkännandet af deras värde, utan lär den obenägenhet,

som yppat sig mot vidtagandet af den ifrågasatta förändringen, dels haft sin orsak i de länge närda förhoppningarna om dödsstraffets snara afskaffande, på grund hvaraf med närmare bestämmelser om detta straffs verkställande syntes kunna anstå, dels varit att söka i känslan af det motbjudande i att använda ett verktyg, hvars blotta namn väckte erinringar om missbruk vid dess användande. Men en senare tids erfarenhet lem-nar ej stöd för förhoppningarne om dödsstraffets snara afskaffande. Och hvad de minnen och intryck beträffa, hvilka äro förenade med fallbilas användande, kunna desamma, hur förklarliga de än må vara, icke tillerkännas bestämmande inflytande gent emot de starka objektiva skäl, som här föreligga för en motsatt uppfattning. Ett verktyg kan ej förkastas allenast på den grund, att det en gång blifvit, låt vara svårt, missbrukadt. — Med rätta har i öfrigt blifvit anmärkt, att frågan om sättet för dödsstraffets verkställande är en kulturfråga lika väl som frågan om detta straffs upphörande, och det lär icke kunna bestridas att det föreslagna sättet för exekutionen, som i hvarje fall måste anses gifva större visshet för densammas säkra och snabba utförande än det nu använda, vore att beteckna såsom ett framsteg i humanitet.

Då denna fråga, som vid upprepade tillfällen skjutits till framtida afgörande, nu åter på grund af den väckta motionen kommit under öfvervägande, har utskottet, som delar motionärens uppfattning derom att det tillkommer Kongl. Maj:t att på administrativ väg besluta angående sättet för halshuggnings verkställande, icke kunnat undgå att, i öfverensstämmande med hvad ofvan är anfördt, gifva motionärens framställning det stöd, som utskottets tillstyrkande kan innefatta.

Utskottet, som icke har något att erinra mothvad med kammarens utskott tillstyrkt och medkammaren beslutit, finner sig därför böra vördsamt hemställa,

att Andra Kammaren måtte biträda Första Kam-marens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 23 april 1901.

På utskottets vägnar:

G. KRONLUND.